

HE 47/2017 vp
HE 15/2017 vp
HE 52/2017 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta (StV)
Lausuntopyyntö

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö (YTHS)

Asia: HALLITUKSEN ESITYS (HE 47/2017 vp) EDUSKUNNALLE LAEIKSI ASIAKKAAN VALINNANVAPAUDESTA SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLOSSA SEKÄ VALTIONTALouden TARKASTUSVIRASTOSTA ANNETUN LAIN 2§:n MUUTTAMISESTA, HALLITUKSEN ESITYS (HE 15/2017 vp) EDUSKUNNALLE MAAKUNTIEN PERUSTAMISESTA JA SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLON JÄRJESTÄMISEN UUDISTUSTA KOSKEVAKSI LAINSÄÄDÄNNÖKSI SEKÄ EUROOPAN PAIKALLISEN ITSEHALLINNON PERUSKIRJAN 12 JA 13 ARTIKLAN MUKAISEN ILMOITUKSEN ANTAMISEKSI JA HALLITUKSEN ESITYS (HE 52/2017 vp) EDUSKUNNALLE LAIKSI SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUJEN TUOTTAMISESTA – NÄIDEN PUITTEISSA **OPISKELUTERVEYDENHUOLLON TILANNE** SEKÄ RAJAPINNAT ERITYISESTI HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMISEEN

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö lausuu pyydettyinä seuraavaa:

Hallituksen esitykset suhteessa sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen tavoitteisiin

Kaikkien kolmen hallituksen esityksen tavoitteet voivat edistää sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamista korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon kannalta nykyistä yhdenvertaisemmaksi.

Esityksessä (HE 47/2017 vp) ehdotetaan säädettäväksi uusi laki asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa. Lain tavoitteena on edistää sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden mahdollisuuksia valita palvelun tuottaja ja parantaa palvelujen saatavuutta ja laatua. Laissa säädettäisiin asiakkaan valinnanvapauden sisällöstä, valinnanvapauden käyttämiseen liittyvästä neuvonnasta ja ohjauksesta sekä palvelujen yhteensovittamisesta, palvelujen tuottajien hyväksymis- ja sopimusmenettelyistä, palvelujen tuottamisesta ja tuottajia koskevista velvoitteista, palvelun tuottajille suoritettavista korvauksista, tiedonhallinnasta ja valvonnasta sekä valinnanvapausmallin käyttöönotosta.

YTHS pitää tarkoituksenmukaisina ehdotukseen sisällytetyjä opiskeluterveydenhuollon valinnanvapauden rajoituksia. Terveys- ja terveydenhuoltolaki asettaa opiskeluterveydenhuollolle sisältövaatimukset, joiden tarkoituksena on mm. opiskelukyvyyn edistäminen. Terveys- ja terveydenhuoltolain asettamien tavoitteiden toteutumiseksi ja toiminnan tarkoituksenmukaiseksi järjestämiseksi asiakkaan palveluntuottajan tulee valikoitua opiskelupaikan perusteella.

Lain tavoite huomioiden rajoitus on tehty vain palveluntuottajaan ja esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa on mainittu, että opiskeluterveydenhuollossa voitaisiin kuitenkin toiminnan tarkoituksenmukaisuuden sallimissa rajoissa mahdollistaa ammatinhenkilön valinta.

Esityksessä (HE 15/2017 vp) ehdotetaan säädettäväksi maakuntalaki, laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä sekä niiden yhteinen voimaannpanolaki. Keskeisiä tehtäviä olisivat sosiaali- ja terveydenhuolto ja pelastustoimi. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettavalla lailla siirrettäisiin kunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu perustettaville maakunnille. Lisäksi hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen jäisi kuntien tehtäväksi, minkä lisäksi maakuntien pitäisi myös omassa toiminnassaan huolehtia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon alueellisen yhteistyön ja tarkoituksenmukaisen palvelurakenteen varmistamiseksi muodostettaisiin viisi yhteistyöaluetta. Yhteistyöalueeseen kuuluvat maakunnat laatisivat nelivuositain yhteistyösuunnitelman. Maakuntien toiminnassa palvelujen järjestäminen ja tuottaminen erotettaisiin toisistaan. Palvelujen tuottamiseksi jokaiseen maakuntaan perustettaisiin maakunnan liikelaitos. Sen vastuulla olisi merkittävää julkista valtaa sisältävien palvelujen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon erityispalvelujen tuottaminen. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutuotantoa monipuolistetaan siten, että maakunnan omilla sekä yksityisillä ja kolmannen sektorin palvelun tuottajilla on tasapuoliset toimintaedellytykset tuottaa kaikkia markkinoilla olevia palveluja. Tähän liittyen erikseen valmistellaan asiakkaan valinnanvapautta koskeva lainsäädäntö. Samalla toteutetaan asiakaskeskeinen palveluintegraatio. Siinä huolehditaan asiakkaiden palvelutarpeiden kokonaisarviointista ja tähän perustuen varmistetaan tarvittavien palvelujen joustava ja oikea-aikainen saatavuus ja toteutuminen. Maakunnat veloitettaisiin myös edistämään asukkaiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia.

Esityksessä (HE 52/2017 vp) ehdotetaan säädettäväksi laki sosiaali- ja terveystalvelujen tuottamisesta. Esityksen tarkoituksena on varmistaa sosiaali- ja terveystalveluja käyttävän asiakkaan ja potilaan asiakas- ja potilasturvallisuus, varmistaa laadultaan hyvät talvelut sekä edistää talvelun tuottajan ja viranomaisten välistä yhteistyötä. Laissa säädettäisiin sosiaali- ja terveystalvelujen tuottajien toimintaedellytyksistä, rekisteröinnistä ja valvonnasta.

Talvelun tuottajan olisi turvattava talvelujen laatu, asiakaskeskeisyys, turvallisuus ja asianmukaisuus sekä valvottava niiden toteutumista. Laissa säädettäisiin toiminnan johtamista sekä vastuuhenkilöä koskevista edellytyksistä. Talvelun tuottajilla tulisi olla omavalvontasuunnitelma, joka kattaisi kaikki talvelun tuottajan tarjoamat talvelut ja joiden toteuttamisesta talvelun tuottaja ja vastuuhenkilö olisivat vastuussa.

Rekisteri- ja valvontaviranomaisina toimisivat Sosiaali- ja terveystalvelun lupa- ja valvontavirasto ja aluehallintovirastot. Talvelun tuottaja antaisi rekisteröintiä koskevat tiedot valvontavirastolle, joka siirtäisi talveluyksikön rekisteröintiä koskevan asian toimivaltaisen aluehallintoviraston käsiteltäväksi. Asian käsitelisi se aluehallintovirasto, jonka toimialueella talveluja tuotetaan. Jos talveluja tuotetaan useamman kuin yhden aluehallintoviraston toimialueella, asian käsitelisi valvontavirasto. Laissa säädettäisiin jälkikäteisen valvonnan keinoista pääosin nykyistä sääntelyä vastaavasti.

YTHS pitää muutosta lähtökohtaisesti positiivisena.

Korkeakouluopiskelijoiden palvelut sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksessa ja po. lakiesityksissä

YTHS pitää tarkoituksenmukaisena hallituksen linjausta korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämisestä YTHS-mallin mukaisena. Linjauksen toteuttamiseksi sosiaali- ja terveysministeriössä on valmisteilla laki korkeakouluopiskelijoiden terveydenhuoltopalveluista. Tämän valmistelussa olevan lain mukaiset muutostarpeet tulisi huomioida näissä lausunnonkohteena olevissa lakiehdotuksissa ennen niiden voimaansattamista.

Valmisteilla olevan korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuoltoa koskevan lain voimaantulo voi edellyttää muutoksia ainakin voimassa olevaan terveydenhuoltolakiin (17 §:n mukainen järjestämisvastuu) ja mahdollisesti maakuntalakiin ja valinnanvapauslakiin. Maakunnan ollessa korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestäjä tulee sekä maakunta- että valinnanvapauslakiin tehdä viittaukset korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuoltoa koskevasta laista soveltuviin kohtiin. Mikäli taas maakunta ei ole järjestäjä em. palveluiden osalta vaan se olisi valtio (käytännössä esimerkiksi Kela), ei valinnanvapauslaki esityksen muodossa tule sovellettavaksi (1 § Lain tarkoitus ja soveltamisala). Tässä tilanteessa jäänee harkittavaksi, olisiko tarkoituksenmukaista säätää korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuoltoa koskevassa laissa opiskelijoiden valinnanvapaudesta valinnanvapauslain 12 § mukaisin rajoituksin.

YTHS katsoo, että opiskeluterveydenhuollon palveluissa tulee korostua terveysongelmien ennaltaehkäisy. Opiskeluterveydenhuollon palvelukokonaisuuden tarkoituksena on tukea ja ylläpitää korkeakouluopiskelijoiden opiskelukykyä ja saattaa opiskelijat hyväkuntoisina työelämään.

YTHS katsoo, että uuden mallin mukainen opiskeluterveydenhuollon lakimääräinen sisältö tulee tuottaa samansisältöisesti koko maassa korkeakouluopiskelijoiden yhdenvertaisen kohtelun varmistamiseksi valtakunnallisesti. Uudessa mallissa YTHS tuottaisi siten opiskeluterveydenhuollon palvelut sekä yliopisto- että ammattikorkeakouluopiskelijoille.

YTHS katsoo, että korkeakouluopiskelijoita tulee tarkastella omana ryhmänään sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen uudistuksessa. On tärkeää, että opiskelijoiden palveluita kehitetään myös jatkossa ikäryhmän erityistarpeet ja elämänvaihe huomioiden sekä palveluita toteutetaan opiskeluterveydenhuoltoon perehtyneiden ammattilaisten toimesta.

Kehittämistyön tulee perustua tutkittuun tietoon. Yliopisto-opiskelijoiden terveyteen, opiskelukykyyn ja hyvinvointiin liittyvistä tekijöistä onkin saatavilla vertailukelpoisia tietoja nyt jo 16 vuoden ja ammattikorkeakouluopiskelijoista 8 vuoden ajanjaksolta. YTHS on toteuttanut valtakunnallisen Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimuksen (KOTT) jo viisi kertaa. Selkeä ja riittävän väestöpohjan kokonaisuus antaa mahdollisuuden kehittää kustannustehokkuutta ja asiakaslähtöisyyttä edistäviä digitaalisia palveluita koko ko. väestöryhmälle.

Uuden mallin mukaiseen palvelujen tuottamiseen vuoden 2019 tai syyslukuvuoden 2019 alusta tulisi saada valmisteluresursseja jo syksyn 2017 lisätalousarviossa, jotta muutos saataisiin suunnitelmallisesti käyntiin ensi vuoden aikana.

Rajapinnat suhteessa hyvinvointiin ja terveyden edistämiseen

YTHS toteaa, että yhteistyö palvelujen rajapinnoissa maakuntien kanssa tulee olemaan yhtä tärkeää kuin nykyään yhteistyö kuntien kanssa. YTHS pystyy toimimaan hyvässä yhteistyössä jatkossa myös maakuntien kanssa. Esimerkiksi päihde- ja riskikäyttäytymisen ennaltaehkäisyssä tai ehkäisy- ja neuvolatoiminnassa katkeamaton palveluketju on paitsi asiakkaan myös yhteiskunnan etu.

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö (YTHS)

Katariina Poskiparta
toimitusjohtaja

Mia Lehmusvaara
henkilöstöpäällikkö, lakimies